

Seriál o učení na dálku podle programu
Začít spolu přináší Step by Step ČR, o.p.s.

Každý potřebuje jinou výzvu

JAK PODPOŘIT INDIVIDUALIZACI V DOBĚ PREZENČNÍHO I DISTANČNÍHO STUDIA?

„Nejradši jsem v lese a na louce. Doma často pomáhám mamince při vaření. Ve škole nám paní učitelka dává vybrat, čemu se chceme věnovat. Nemusíme dělat všichni ve třídě to stejné najednou. Já ráda zkoumám a dělám věci ze života. Co bych se měla v 1. třídě naučit, vím z kritérií, která mi pomáhají vědět, co trénovat. Teď, když jsem byla doma, nejraději jsem lezla na stromy. Když jsem to řekla paní učitelce, domluvily jsme se spolu, že by se dalo počítat, kolik větví má každý strom, a počty větví mezi sebou porovnávat nebo sčítat a odčítat. Je to zábava takhle počítat. Někdy píšu číslice na druhou stranu, tak jsem si vymyslela, že ke každému stromu připevním tabulku a do ní budu psát čísla zjištěná u stromu, na který lezu. Takhle si cvičím psaní čísel a baví mě to víc, než opisovat čísla do sešitu. To má zase ráda moje kamarádka.“

Barunka, 1. třída

Na vyprávění Barunky navazuje její učitelka, Mgr. Barbora Heřmanová ze ZŠ Mozaika v Rychnově nad Kněžnou:

„Učím první třídu v programu Začít spolu. V době prezenčního studia jsme s dětmi hledali naše jedinečnosti, popisovali si je a vyvozovali z nich následné potřeby a možnosti rozvoje. Děti přišly na to, že se v něčem zcela odlišují od svých spolužáků, ale naopak v některých oblastech se shodují.“

Po přechodu na distanční studium jsem se snažila těchto jedinečností každého z nás využít a poskytnout dětem takové podmínky a prostor k učení na dálku, aby své jedinečnosti či odlišnosti mohly uplatnit. Z vyučovacích hodin ve škole jsem měla zmapováno, kdo upřednostňuje technické obory, přírodovědné zaměření s bádáním a zkoumáním podstaty, kdo uvažuje spíše logicky, které dítě je kreativní nebo využívá ke svému učení hodně fantazie, kdo je spíše vizuální typ atd. Ve třídě byly také děti, které potřebovaly mít jasný plán učení, přesně daný počet úkolů a časové rozvržení.

Postupně jsem výzvy a zadání úkolů na distanční výuku rozšiřovala, aby se do nich vešly např. různé typy učení, temperamenty nebo mnohočetné inteligence podle Gardnera.

Zdroj: *How to write better using our Multiple Intelligences*

Jedinečnost každého dítěte je určena jeho:

- věkem
- pohlavím
- potřebami
- temperamentem
- schopnostmi (schopností učit se)
- typem učení
- zájmy
- rodinným prostředím
- očekávanými rodiny i širší společnosti
- dalšími charakteristikami, jež vytvářejí individuální profil každého člověka.

Naším úkolem je snažit se tyto jedinečné rysy osobnosti každého dítěte rozpoznávat a nabízet mu přiměřené, tzv. vývojově vhodné činnosti.

Zdroj: Kargerová J., Maňourová Z., Vychodil D.: *Individualizace ve výchově a vzdělávání*

Do procesu výuky na dálku jsem zapojila rodiče. Ptala jsem se na potřeby jejich dětí při učení, co vyzorovali, co jim nejvíce vyhovuje, kdy dochází k úskalím, za jakých podmínek je učení pro děti radost a dochází k viditelnému posunu. Protože i jejich domácí nastavení, výchova a možnosti v domácí výuce se značně liší.

Postupně se děti stávaly průvodci svých rodičů při domácím učení. Obhajovaly svoji volbu úkolu nebo psacího náčiní, popisovaly, proč více času věnují třeba badatelské práci nebo nácvičku písma. Časem se nám, dospělákům – rodičům a mně jako učitelce, podařilo respektovat při učení dětí jejich vlastní jedinečnost.

Individualizace bývá někdy mylně zaměňována s individuální výukou – tedy výukou, která se odehrává mezi učitelem a jedním žákem. Individualizujeme na základě věku, pohlaví, potřeb dětí, temperamentu, na základě schopností, typu učení, zájmů, rodinného prostředí, očekávání a dalších charakteristik, které tvoří profil člověka. Naším úkolem je snažit se tyto jedinečné rysy osobnosti každého dítěte rozeznat a nabízet mu přiměřené, tzv. vývoje vhodné činnosti. Individualizace ve výuce podporuje společné vzdělávání dětí s rozdílnou úrovní schopností. Rozdílů respektujeme a přizpůsobujeme jim učení.

K individualizaci vedl také prostor pro individuální online výuku, na kterou se dobrovolně objednaly děti, které potřebovaly podpořit v konkrétním učivu. Téma si samy vybraly a daly mi předem vědět. Tyto individuální online konzultace probíhají a nadále budou probíhat vedle skupinových online setkání. Bylo zapotřebí dětem důvěřovat a být opravdu průvodcem nebo záchytným bodem v případě nesnází.

Mojí prvňáci jsou zvyklí, že součástí učebního procesu je sebereflexe. Učební výzvy posílám na týden, který je zakončen sebehodnotícím dotazníkem. Cíle v dotazníku jsem zaměřila na výstupy, ale také na proces a podmínky potřebné k učení každého žáka/žákyně. Tento způsob umožňuje individuální časové rozvržení, poskytuje možnost preferencí, využití různých pomůcek a podpory atd.

Po návratu do školy lze navázat na důkazy žáků z distančního studia, které jsou různorodé. Lze se jimi vzájemně inspirovat. Každý nositel důkazů o svém učení se může stát expertem na dané téma, učivo, metodu nebo konkrétní cíl a svými slovy představit svoji práci nebo vybrané úkoly. Způsob, jakým svoji práci prezentuje, je individuální, dle jeho možností a priorit. **Dochází tak ke vzájemnému učení.** Mojí rolí je respektovat výběr žáka, nasměrovat a motivovat ho v dané oblasti k posunu, oceňovat pokroky. A mířit s ním k naplnění stanovených cílů. **Pomáhá mi v tom kladení otevřených otázek.** Je třeba se vyhnout porovnávání a představě, že všichni žáci přicházejí se stejnými vyplněnými úkoly, stejnými znalostmi a dovednostmi. "

1. TŘÍDA - KRITÉRIA HODNOCENÍ (2. POLOLETÍ) – MATEMATIKA-ovlivněno karanténou

VÝSTUPY	ZCELA	Z ČÁSTI	S POMOČÍ	S POMŮCKOU	NEDÁŘÍ SE MI	kazNašel jsem
Čtu čísla do dvaceti.	✓					AVO
Pišu čísla do dvaceti.	✓					AVO
Porovnávám čísla do dvaceti.	✓					AVO
Počty předmětů zapisuji do tabulky. -nás čeká	✓					AVO
Zobrazím číslo na číselné ose do dvaceti.	✓					
Řeším slovní úlohy.			✓			
Vytvářím slovní úlohy.-nás čeká						
Vytvořím a přestavím krychlovou stavbu podle plánu...-přestavba nás čeká						
Zapišu podlaží dané stavby.	✓					AVO
Sestavím nebo vymodeluji jednoduché tvary.-nás čeká						
Vyparketuji obdélník.	✓					AVO
Sčítám a odčítám do dvaceti.	✓		✓			AVO
Rozkládám čísla do dvaceti.	✓					AVO
Orientuji se v matematických prostředích pro 1.třidu matematiky prof.Hejného.	✓					AVO

Kritéria s výstupy pro hodnocení a sebehodnocení

Výroky (cíle)	sebehodnocení	poznámky
Dramatizují se spolužáky historickou událost.	U skupině jsme vytvořili scénku	splnila
Spolupracují při vytvoření plakátu o historickém tématu.	Vytvořila jsem plátek o první republice.	splnila
Vybírám informace z textu.	Právila jsem INSERT	splnila
Čtu s porozuměním.	Shovím na otázky k textu	splnila
Vyberu důležité informace, které vypíši.	Zapišu důležité slova a texty	splnila
Napíši popis období nebo předmětu.	Napsala jsem popis T.G.M.	zčásti
Napíši referát, který představím.	Rajčet jsem napsala ale nepřezkoušela	zčásti
Nakupuji s penězi, dopočítávám hodnoty výrobků.	Počítám společně s penězi.	splnila
Čtu desetinná čísla.	Vyřešila jsem pracovní list a desítkami č. splnila	
Sčítám desetinná čísla.		
Vyřeším slovní úlohy s probranými matematickými operacemi.	Vyřešila jsem všechny slovní úlohy a u některých napsala i vlastní odpovědi.	zčásti

„Držím se hesla: Provázím žáky jejich učením. Poskytuji jim prostor a podmínky s respektem k jejich jedinečným a individuálním možnostem.“

Ukázka zadání výzvy pro 1. třídu (distanční výuka)

Matematická výzva

Milý prvňáku/milá prvňačko, tento týden na Tebe čeká matematická výzva, která by měla směřovat k naplnění cíle: **Sčítám a odčítám v oboru čísel do dvaceti**. Vytvoř nebo vyrob důkaz, na kterém se pozná, že sčítáš a odčítáš v oboru čísel do dvaceti. Způsob zpracování je na Tobě. Věřím, že přijdeš na originální nápad a ztvárnění. Přeji úspěšné a zábavné počítání.

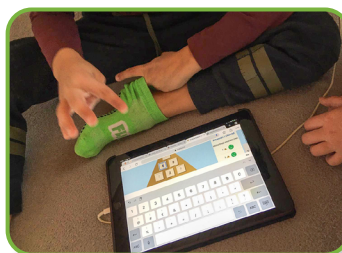
učitelka Bára

Důkazy k naplnění uvedeného cíle podporující proces individualizace:

„Počítala jsem při vaření. Zjistila jsem, o kolik je více sypkých surovin než tekutých, a odčítala jsem čísla na kuchyňské váze.“

„Ke svému učení nejradyji využívám tablet. Našel jsem v něm zábavnou matematiku. Společně s matematikou objevuji i nové možnosti mého tabletu.“

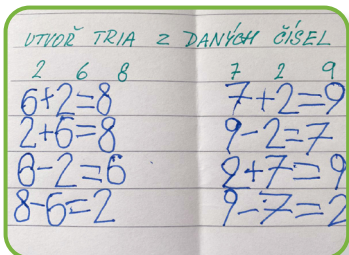
„Při počítání se potřebuji hýbat. Rychleji přijdu na výsledek. Sčítal jsem a odčítal do dvaceti při vyrobeném matematickém dominu.“

„K počítání využívám pomůcku, na které mohu krokovat stejně jako v mém pracovním sešitě z matematiky. Líbí se mi, že si mohu sama vybírat, která cvičení vyřeším. Ráda v sešitě listuji a prohlížím si, co jsem již vyřešila.“

„Nejčastěji počítám příklady napsané do sloupečků. Je to pro mě dobře přehledné a mám příklady rychle vyřešené.“

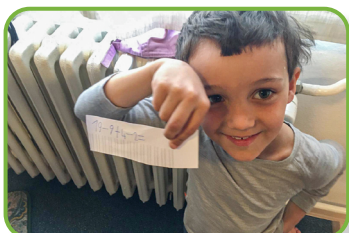

„Pomáhám často na naší zahradě a s pomocí stavby. I při zedničení jsem počítal. Zjistil jsem, kolik dlažebních kostek budu potřebovat nebo jak daleko musím položit další cihlu.“

„Většinu času trávím v přírodě. Zjistila jsem, že okolo mě je tolik věcí, které se dají počítat. Našla jsem kamínky, popsala je a počítala s nimi na louce.“

„Vytvořil jsem si své počteční hady, které jsem schoval po bytě a společně s rodinou jsme je hledali a já je vždy vyřešil. Při počítání mám rád legraci a zábavu.“

„Nejradyji maluji podle své fantazie. Vytvořila jsem matematickou hru s příklady podobnou Člověče, nezlob se s mořským světem.“

Nejčastější otevřené otázky směřující k sebehodnocení:

Co jsem se dozvěděl/a nového?

Co mě dnes nejvíc zaujalo?
Bavilo? A proč?

Chtěl/a bych tento úkol dělat znovu? A proč?

S čím jsem měl/a potíže?

Jak se mi pracovalo ve skupině?

Komu bych chtěl/a poděkovat a za co?

Pomohl mi někdo s mou prací?
Kdo a jak?

Co bych doporučil/a ostatním?

Co bych udělal/a příště jinak?

Anketa u žáků 5. třídy*Za jakých podmínek se ti dobře učí? Co potřebuješ ke svému učení?***Tereza:**

„Při psaní využívám delší časový limit. Ke kontrole potřebuji přehled tvarově podobných písmen. Pomáhá mi, když si text, který napíšu, mohu zkontrolovat znovu s odstupem času.“

Kateřina:

„Vyhovuje mi znát cíl, kam v učení mířím, mít daná kritéria, ale možnost si vybrat. Bez možnosti volby se cítím svázaná. Potom mi to nepřipadá jako moje učení, ale jen plnění úkolů.“

Jan:

„Lépe se mi učí, když vím předem, co mě vše čeká. Napíšu si seznam činností, které si různě odškrtnám, nemusím dodržet jejich pořadí, ale vím, kolik toho mám již za sebou a kolik položek činností ještě před sebou.“

Anežka:

„Raději se o problému bavím, diskutuji nad možnostmi a vysvětlím. Nerada dlouho píšu. Svůj názor a učivo spíše obhajuji ústně.“

Karel:

„Myslím, že jsem zkoumavý typ. Zjistil jsem, že mohu třeba sestavováním elektrického motoru upevňovat matematické spoje, procvičovat čtení v příručkách a zůstat u své oblíbené činnosti, což je montování a stavění modelů.“

Zdroje:

- Kargerová J., Maňourová Z., Vychodil D.: Individualizace ve výchově a vzdělávání
- Míková Š., Stang J.: Typologie osobnosti u dětí
- Míková Š.: Nejsou stejné
- Poche Kargerová, J.: Spolupráce s rodinou a komunitou v programu Začít spolu
- Kolektiv autorů: Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA

Děkujeme Mgr. Barboře Heřmanové za poskytnutí podkladů k tomuto dílu.

Děkujeme autorce fontu Comenia Script, MgA. Radaně Lencové, Ph.D., za poskytnutí moderního psacího písma.

Tento projekt vznikl za podpory Nadace České spořitelny. Děkujeme.

NADACE
České spořitelny